Maa- ja metsätalousministeriö NEUVOSTORAPORTTI MMM2016-00633

RO Kahilampi Vesa(MMM) 19.09.2016

Asia
Epävirallinen maatalousministerikokous 11.-13.9.2016

Kokous
Epävirallinen maatalousministerikokous 11.09.2016 - 13.09.2016

Maatalousministerit kokoontuivat Slovakian Bratislavaan 11.–13.9.2016. Puheenjohtajamaa oli asettanut keskustelunaiheeksi hyvän kauppatavan vastaisten käytäntöjen torjumisen ja tuottajan aseman parantamisen elintarvikeketjussa. Pj-maa oli pohjustanut keskustelua jakamalla aiheesta ennen kokousta asiakirjan, jossa esitettiin kolme kysymystä keinoista parantaa viljelijän asemaa elintarvikeketjussa. Suomea kokouksessa edusti ministeri Kimmo Tiilikainen.

Ministereiden, komission ja parlamentin edustajan lisäksi kokouksessa oli puhumassa tuottajajärjestö COPA-COGECA:n sekä nuorten viljelijöiden järjestön CEJA:n edustajat. Suomi tuki puheenvuorossaan elintarvikeketjun läpinäkyvyyden ja hintaseurantamekanismien edistämistä sekä ensisijaisesti käynnissä olevien vapaaehtoisten toimien jatkamista, joskin mikäli vapaaehtoiset toimet eivät tuota tulosta, Suomi oli valmis pohtimaan lainsäädäntökeinoja ketjun toiminnan parantamiseksi. Suomi myös korosti osuustoimintaperinteen merkitystä maataloussektorilleen sekä oli valmis harkitsemaan hintaneuvotteluiden sallimista nykyistä useammilla sektoreilla.

Suuri osa jäsenmaista esitti tukensa elintarvikeketjun toimijoiden välisten suhteiden läpinäkyvyyden lisäämiselle. Lisäksi erilaisten markkinaobservatorioiden kehittäminen sai tasaisesti kannatusta. Mahdollisen tulevan EU-tason sääntelyn sisällöstä, syvyydestä tai velvoittavuudesta esitettiin kirjavia mielipiteitä, eikä keskustelussa päästy aiheesta yksimielisyyteen. Enemmistö jäsenmaista piti kuitenkin lainsäädäntötoimia tarpeellisena. Aiheen käsittely jatkuu syksyn aikana MEK-tasolla. Neuvoston päätelmät aiheesta on suunniteltu julkaistavaksi joulukuussa 2016.

Ennen kokousta jaetussa asiakirjassa kysyttiin jäsenmailta vastauksia kolmeen kysymykseen liittyen tuottajien aseman parantamiseen. Kysymykset olivat seuraavat:

1) Mitä pitäisi parantaa osana yhteistä maatalouspolitiikkaa ja miten viljelijöitä tulisi tukea ja kannustaa laajempaan horisontaaliseen ja vertikaaliseen yhteistyöhön elintarvikeketjussa, jotta voitaisiin parantaa heidän neuvotteluasemaansa?
2) Millaisia toimia pitäisi ottaa käyttöön EU:n tasolla, jotta tiedollista epäsuhtaa voitaisiin torjua ja elintarvikeketjun hinnoitteluprosessin läpinäkyvyyttä parantaa?

3) Millainen yhteinen EU-tason toimenpidekehys hyvän kauppatavan vastaisten toimien estämiseksi toimisi parhaiten, ei ainoastaan toimenpiteiden todellisen tehon kannalta vaan myös toimenpiteiden soveltuvuuden näkökulmasta erilaisten jäsenvaltioiden tarpeisiin?

Pj-maa korosti avauspuheenvuorossaan elintarvikeketjun läpinäkyvyyden tärkeyttä tuottajan aseman arvioimisen kannalta ja muistutti, että neuvotteluaseman parantamiseksi on tarjolla keinoja olemassa olevan CAP:n puitteissa. Pj-maa huomautti monen jäsenmaan pyrkineen parantamaan tilannetta kansallisten sääntöjen avulla, mutta näki tämän käytännön luovan ongelmia sisämarkkinoiden yhtenäisyyden kannalta. Yhtenäisen EU-tason ratkaisun edistäminen on ministerin mukaan maan puheenjohtajakauden tärkeimpiä prioriteetteja.

Tuottajajärjestö COGECA:n puheenjohtaja Thomas Magnusson nosti sektorin suurimmaksi ongelmaksi markkinaosuuden keskittymisen isojen toimijoiden käsiin ja näki, etteivät vapaaehtoiset toimet ilman lainsäädännön ja sanktioinnin tukea kykene edistämään tilannetta. Magnusson huomautti, että tuotantoketjualoite SCI:n aloittamisesta on jo kolme vuotta, mutta sektorin tilanne ei ole muuttunut hänen mielestään lainkaan.

COPA-COGECA:n pääsihteeri Pekka Pesonen näki, että EU-tason ongelmat on ratkaistavissa vain EU-tason sääntelyllä. Hän myös nosti positiivisena esimerkkinä esiin EP:n kesäkuussa hyväksymän oma-aloitemietinnön aiheesta (2015/2065(INI)). Nuorten viljelijöiden järjestö CEJA:n puheenjohtaja Alan Jagoe esitti lisäksi EU-tason kauppatapa-asiamiehen perustamista elintarvikeketjun hyvien kauppatapojen vastaisten käytäntöjen kitkemiseksi.

Euroopan parlamenttia kokouksessa edusti maatalousvaliokunnan puheenjohtaja Czeslaw Adam Siekierski. Hänen mukaansa nykytilanteessa vain noin 10% viljelijöistä on riittävän vahvassa asemassa neuvotellakseen tasaväkisesti elintarvikeketjun muiden osien kanssa. Tilanne on johtanut tarpeeseen tukea tuottajia toistuvasti kriisipaketeilla. Siekierski toivoi EU-tason ratkaisuja kauppatapojen määrittelyyn sekä EU:n ulkopuolisten tuotteiden vähimmäisvaatimusten tiukentamista vapaakauppasopimusten yhteydessä.

Komission maatalouspääosaston pääjohtaja Jerzy Plewa kertasi jo tehdyt toimet ja totesi komission etsivän pitkän tähtäimen ratkaisuja ongelmaan. Plewa muistutti sääntelyn rajallisesta vaikutusmahdollisuudesta, mutta painotti samalla komission tutkivan nimenomaan sääntelyllä tehtäviä toimia tilanteen parantamiseksi. Hän nosti mahdollisena vaihtoehtona esiin kollektiivisten neuvotteluiden mahdollistamisen kriisitilanteessa.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa keskeisin jakolinja ilmeni EU-tason sääntelyn kannattajien ja ensisijaisesti vapaaehtoisten toimien jatkamista esittävien jäsenmaiden välillä. Vapaaehtoisten toimien jatkamisen puolesta puhuivat DE, UK, BE, SE, DK, LV ja NL. FI totesi, että mikäli vapaaehtoiset toimenpiteet ja alan itsesääntely eivät tuota tulosta, niin EU-tason lainsäädäntötoimia tulee harkita. Suuri osa erityisesti Itä-Euroopan jäsenmaista kannatti yhteistä EU-tason sääntelyä tuottajan aseman parantamiseksi. Myös mm. IE ja ES olivat valmiita kannattamaan ajatusta, mikäli tarkoituksena on luoda vain yhteinen määritelmä hyvien kauppatapojen vastaisista käytännöistä, eikä raskasta sääntelymekanismia.

Muita keskeisiä teemoja keskustelussa oli ennen kaikkea läpinäkyvyyden lisääminen ja hintatietojen laajempi seuranta ja saatavuus. FI tuki puheenvuorossaan kummankin edistämistä. LV ja BG olivat valmiita ulottamaan hintaseurannan vähittäismyynnin tasolle asti, jotta ruoan hinnasta olisi saatavissa tiedot yhtä kattavasti kuin raaka-aineista. Samaa ajatusta jatkoi myös FR, joka esitti mahdollisena uudistuksena tuottomarginaaleja valvovan observatorion. AT mainitsi tietosuojakysymysten tuoman huolen ehdotuksiin liittyen. IT esitti yhtenä ratkaisuna tuottajan aseman parantamiseksi sopimusten sitomista hintaindeksiin.

FI, DK ja SE korostivat osuustoiminnan tärkeyttä oman maataloustuotantonsa kestävyyden osalta. FI pohti myös mahdollisuutta laajentaa hintaneuvotteluja koskemaan nykyistä laajempaa määrää sektoreita. Ajatusta tukivat IT, DE, HR ja CZ. EP:n kesäkuista mietintöä pitivät hyvänä pohjana erityisesti IT, CY ja DE.

Käytännössä kaikki jäsenmaat tunnustivat ongelman ja toivoivat toimenpiteitä, mutta yksimielisyyttä toimenpiteiden laadusta, syvyydestä, velvoittavuudesta tai sisällöstä ei saatu aikaan.

Pääjohtaja Plewa totesi yhteenvetopuheenvuorossaan ajan olevan kypsä EU-tason yhteisille ratkaisuille. Komissio aikoo odottaa maatalousmarkkinoiden työryhmän AMTF:n loppuraportin suosituksia ja keskustella sen jälkeen tarpeellisista toimista.

Pj-maa veti keskustelun yhteen ja huomautti asian pysyvän esillä myös syksyn tulevissa MEK:n kokouksissa. Pj-maa muistutti myös joulukuussa keskusteluun tulevista neuvoston päätelmistä, joiden pohjana tullaan käyttämään Bratislavassa käytyä keskustelua.

Suomen edustajat

Ministeri Tiilikainen, erityisavustaja Kataja, osastopäällikkö Artjoki, maatalousneuvos Valonen, ylitarkastaja Kahilampi MMM

Asiakirjat

Puheenjohtajamaan numeroimaton asiakirja ”Strengthening of the farmers’ position in the food supply chain”

Liitteet 1

Viite

Asiasanat	jaosto maatalous- ja elintarvike (EU 18), maatalouden erityiskomitea, maatalous- ja kalastusneuvosto, yhteinen maatalouspolitiikka, jaosto kalastus (EU 17)
Hoitaa	**MMM**
Tiedoksi	ALR, EUE, EVIRA, MAVI, SM, STM, TEM, TULLI, UM, VM, VNK, YM